नेपाल अन्तरीम शासन विधान, २००७

(नेपाल अन्तरीम शासन विधान, तेस्रो संशोधन, २०१० को दफा १५ बमोजिम नेपाल सरकार अन्तरीम शासन विधान सर्वसाधारणको जानकारीको निमित्त प्रकाशिन गरिएको छ)

प्रस्तावना

श्री ५ महाराजधिराजबाट संवत् २००७ साल फाल्गुन ७ गतेको घोषणाद्वारा अबदेखि हाम्रा प्रज्ञाको शासन उनीहरुले आफैले रोजेको विधान परिषद्ले बनाएको प्रजातन्त्रात्मक विधान अनुसार हुनुपर्छ भन्ने इच्छा र दृढ संकल्प प्रकट गरिबक्सेको -

र उक्त विधान तयार नभएसम्म मौसूफलाई शासन काममा सहायता र सल्लाह दिन एक मन्त्रिमण्डल स्थापित हुनुपर्छ भन्ने इच्छा र दृढ संकल्प त्यही घोषणाद्वारा प्रकट गरिबक्सेको -

र उपर्युक्त घोषणाद्वारा मौसूफका कार्यसम्पादन गर्नामा मौसूफलाई सहायता र सल्लाह दिन एक मन्त्रिमण्डल निर्मित तथा नियुक्त गरिबक्सेको-

र यस अन्तरकालीन समयमा अन्तरिम सरकारले एक कुनै विधान र निश्चित नियम र सिद्धान्त बमोजिम काम गर्नु पर्ने आवश्यक समेत हुनाले,

श्री ५ महाराजधिराजबाट आफ्ना मन्त्रिमण्डलको सल्लाह अनुसार निम्न लिखित ऐन मञ्जूर गरी जारी गरिबक्सेको छ ।

भाग १

१. **संक्षिप्त शीर्षक र प्रारम्भ** :- (१) यस ऐनको नाम - 'नेपाल अन्तरीम शासन विधान, २००७' भन्ने रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्तै लागू हुनेछ ।

२. **व्याख्या** :- यस ऐनको व्याख्यामा नेपाल कानून व्याख्या सम्बन्धी ऐन प्रयोग गरिनेछ ।

नेपाल कानून आयोग

भाग - २

राज्य नितिका निर्देशक सिद्धान्तहरु

३. **यस परिच्छेदमा लेखिएका कुराहरु लागू हुनेबारे** :- (१) यस परिच्छेदका कुराहरुलाई नेपालको कुनै अदालतद्वारा लागू गरिनेछैन तथा यो ऐन चालू हुनु अगावै वा चालू भएपछि बनेको कुनै नेपाल कानून वा सो कानून अन्तर्गत बनेको नियम वा आदेश भए परिच्छेदका कुराहरुसँग केवल बाँझिन्छ भन्दैमा अमान्य ठहरिने छैन ।

(२) यस परिच्छेदका कुराहरुमा उल्लेख गरिएका सिद्धान्तहरुलाई उपदफा (१) मा लेखिएका कुराको अधीनमा रही सरकारले मुलुकको शासनमा मूलभूल सिद्धान्त भनी मान्नेछ । प्रचलित नेपाल कानूनलाई सकभर चाँडै र अबउप्रान्त बनाइने कानूनसमेत यी सिद्धान्तमा ढाल्ने सरकारको कर्तव्य हुनेछ ।

४. **सामाजिक व्याख्या** :- सरकारले सकेसम्म प्रभावपूर्ण रुपले राष्ट्रिय जीवनका संस्थाहरुमा सामाजिक, आर्थिक र राजनैतिक न्यायपूर्ण भएको सामाजिक व्यवस्था स्थापना र सुरक्षा गरी जतनाको कल्याण बढाउने कोशिस गर्नेछ ।

५. **नागरिकहरुको सामाजिक व्यवस्था** :- सरकारी नीतिको लक्ष्य विशेष गरी निम्नलिखित हुनेछ ।

(क) जीवन निर्वाह गर्न चाहिने पर्याप्त साधनमा नरनारी सबै नागरिकको समान हक गर्ने ।

(ख) समुदायको भौतिक सम्पत्तिको प्रभुत्व र नियन्त्रण सार्वजनिक हितसाधनमा सर्वोत्तम सहायक हुने गरी वितरण गर्ने ।

(ग) जनतालाई हानि हुने गरी धन र उत्पादनका साधनको एकीकरण हुन नपाउने तवरले आर्थिक व्यवस्था चलाउने ।

(घ) स्त्री पुरुष दुबैलाई समान कामको लागि समान तलब दिलाउने ।

(ङ) मजदूर स्त्री पुरुषको स्वास्थ्य र बल तथा केटाकेटीहरुको कलिलो उमेरको दुरुपयोग हुन नदिने र नागरिकहरुलाई आर्थिक परिस्थितिले निजहरुको उमेर वा बललाई नसुहाउने रोजगार गर्न बाध्य गर्न नदिने ।

(च) स्वार्थ-साधन तथा, नैतिक र आर्थिक पतनबाट बाल्यावस्था र युवावस्था सुरक्षित राख्ने ।

६. **ग्राम पञ्चायत** :- सरकारले ग्राम पञ्चायतहरु खडा गरी तिनीहरुलाई स्वायत्त शासन संस्थाको रुपमा का मगर्न आवश्यक अधिकार दिनेछ ।

७. **बेकार, बृद्ध बिरामी इत्यादिः**- सरकारले देशको आर्थिक अवस्था र विकासले दिएसम्म काम पाउने हक, शिक्षा पाउने हक तथा बेकार, बृद्ध बेरामी अंगहीन र अरु यस्तै अभावावस्थामा सहायता पाउने हक दिलाउन आवश्यक प्रबन्ध गर्नेछ ।

८. **कार्य-व्यवस्था र प्रसूति-सहायताः**- सरकारी न्यायोतिच र मानवोचित कार्यावस्था स्थापित गर्न र प्रसूति-सहायताको निमित्त प्रवन्ध गर्नेछ ।

९. **जीवन निर्वाहलाइई पुग्ने तलब र जीवनको बढिया स्तरई**ः- उचित ऐन वा आर्थिक संगठनद्वारा वा अरु कुनै तरीकाबाट सररकाले कृषि, औद्योगिक वा अरु सर्वप्रकारका श्रमजीवीहरुलाई काम, जीवन निर्वाहलाई पुग्ने तलब र जीवनको बढीया स्तर, फुर्सत तथा सामाजिक र सँस्कृतिक अवसरको पूर्ण उभोग गर्न पाउने कार्यावस्था दिलाउन प्रयत्न गर्नेछ । खास गरी गाउँ गाउँको घरेलु उद्योग धन्दालाई व्यक्तिगत वा सहयोगात्मक आधारमा उन्नति गर्ने कोशिश गर्नेछ ।

१०. **देवानी ऐनः**- सरकारले नेपाल भर मुलुकका नागरिकहरुको निमित्त एकैनासको देवानी ऐन जारी गर्ने प्रयत्न गर्नेछ ।

११. **निर्बल वर्ग**ः- सरकारले विशेष ध्यान दिएर निर्बलवर्गका लागि शिक्षा र आर्थिक हित बढाउनेछ र उनीहरुलाई सामाजिक अन्याय र सब किसिमको शोषणबाट रक्षा गर्नेछ ।

१२. **स्मारकहरुको सुरक्षाः**- कलात्मक वा ऐतिहासिक महत्वपूर्ण हरेक स्मारक वा स्थान वा वस्तुको चोरी गर्न, नाशिन, विरुप गर्न, सार्न विक्री वा निकाशी गर्न इत्यादि जुनसुकैबाट बचाउ गर्नु सरकारको कर्तव्य हुनेछ ।

१३. **अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धः**- सरकारले निम्नलिखित काम गर्न प्रयत्न गर्नेछ ।

(क) अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति र सुरक्षा बढाउने ।

(ख) राष्ट्रहरुका बीच न्याय र सम्मानपूर्ण सम्बन्ध कायम गर्ने ।

(ग) संगठित राष्ट्रहरुको (राज्य राज्यको) परस्पर सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रिय नियम र संधिबन्धन प्रति आदर बढाउने ।

(घ) अन्तर्राष्ट्रिय झगडा मध्यस्थद्वारा निर्णय गराउन प्रोत्साहन दिने ।

१४. **ऐनको अगाडि समानताः**- नेपाल राज्यभित्र ऐनको अगाडि सबैको समानता अथवा ऐनबाट हुने समान रक्षा जुनसुकै व्यक्तिलाई पनि इन्कार गरिनेछैन ।

१५. **धर्म, जाति, जात, लिङ्गको आधारमा भेदभावः**- (१) सरकारले धर्म, जाति, जात (वर्ण), लिङ्ग, जन्मस्थान वा यस्ता कुनै विषयको आधारमा कुनै नागरिकलाई भेदभाव गर्ने छैन ।

(२) तर सरकारले स्त्री जाति वा बालक वर्गको निमित्त कुनै खास व्यवस्था गर्न सक्दछ ।

१६. **समान अवसरः**- (१) जुनसुकै सरकारी पदमा काम लाउने वा नियुक्त गर्ने सम्बन्धमा सबै नागरिकहरुले समान अवसर पाउनेछन् ।

(२) तर कुनै अनुन्नत नागरिकवर्गले सरकारी नोकरीमा पर्याप्त स्थान पाएको छैन भन्ने राज्यको सम्पत्ति भएमा तिनीहरुको निमित्त केही पद छुटयाई राख्ने प्रवन्ध राज्यले गर्न सक्नेछ ।

(३) यो धारामा लेखिएका कुनै कुराले पनि कुनै धार्मिक वा साम्प्रदायिक संस्थाको कार्यसम्बन्धी कर्मचारी अथवा त्यस सम्बन्धी शासक समितिको सदस्यमा कुनै खास धर्म सम्प्रदायका मानिस हुनुपर्छ भन्ने नियम भएकोमा सो बमोजिम गर्न वा गराउन बाधा अडकाउ दिनेछैन ।

१७. **कानूनको मूल सिद्धान्तः**- (१) कुनै कर कानूनको अख्तियार बिना लगाइने वा असूल गरिनेछैन ।

(२) प्रचलित कानूनका अधीनामा रही सबै नागरिकहरुलाईः-

(क) वाक र प्रकाशन स्वतन्त्रणको ।

(ख) शान्तिपूर्वक र विनाहतियार सम्मेलन सभा गर्ने ।

(ग) संस्था तथा संघ खडा गर्ने ।

(घ) नेपाल राज्यभर विना रोकटोक घुमफिर गर्ने ।

(ङ) नेपालको जुनसुकै भागमा पनि निवास गर्ने र घरजम गर्ने ।

(च) सम्पत्ति आर्जन गर्ने, भोग गर्ने, बेच बिखन गर्ने ।

(छ) कुनै पेशा, रोजगार, उद्योग वा व्यापार गर्ने अधिकार हुनेछ ।

१८. **कानूनी राजः**- सरकारले निश्चय दिलाउने व्यवस्थाः-

(१) कुनै व्यक्तिलाई पनि त्यस समयमा जारी रहेको कुनै ऐन विरुद्ध केही काम गरेमा बाहेक कुनै अपराधको दोषी ठहराइनेछैन र अपारध गर्दा जारी रहेको ऐनले तोकेको भन्दा बढी दण्ड सजाय दिइनेछैन ।

(२) कुनै व्यक्तिउपर त्यसै अपराधमा एक पटकभन्दा बढ्ता मुकदमा चलाइने र दण्ड सजाय गरिनेछैन ।

(३) कुनै अपराधको बात लागेको मानिसलाई आफ्नो विरुद्ध साक्षी हुन कर लाग्नेछैन ।

१९. **व्यक्तिगत स्वतन्त्रताः**- सार्वजनिक हितको निमित्त वा सार्वजनिक शान्ति कायम राख्नाको निमित्त वा राज्यको सुरक्षाको निमित्त सरकारले बनाएको ऐन वा नियमले स्थापित गरेको रीत बमोजिम बाहेक कुनै व्यक्तिको पनि ज्यान वा व्यक्तिगत स्वतन्त्रता हरिनेछैन ।

२०. **मानिसको बेचविखन र बेठ बेगारः**- (१) मानिसको बेचविखन र बेठ बेगार तथा यस्तै प्रकारका अरु जबर्जस्ती काम गराउन मनाही गरिएको छ । कसैले यसको बर्खिलाप गरेको ठहरिए ऐन बमोजिम सजाय हुनेछ ।

(२) यस धारामा उल्लेख गरिएका कुराहरुले लोक प्रयोजनको निमित्त कम अनिवार्य गर्नमा राज्यलाई बाधा अडकाउ हुनेछैन । यसो गर्दा धर्म, जाति, अनिवार्य गर्नमा राज्यलाई बाधा

अडकाउ हुनेछैन । यसो गर्दा धर्म, जाति, जात (वर्ण) वा वर्ग इत्यादि कुनै कुराको कारणबाट भेदभाव गरिनेछैन ।

२१. **बालकहरु**:- १४ वर्षभन्दा कम उमेरका कुनै बालकलाई पनि कुनै कारखाना वा खानीको काममा लाउन वा अरु कुनै जोखिमी काममा भर्ना गर्न हुँदैन ।

भाग ३

परिच्छेद-१

कार्यकारिणी अधिकार

२२. श्री ५ महाराजधिराज, मन्त्रीहरु तथा अन्य कर्मचारीहरुद्वारा प्रयोग हुन सकिने कार्यकारिणी अधिकारः- (१) श्री ५ महाराजधिराजमा रहेको राज्यको कार्यकारिणी अधिकार बमोजिमको काम मौसूफले स्वयम् वा मन्त्रीहरुद्वारा वा मौसूफका मातहतका अन्य कर्मचारीद्वारा गर्न सकिबक्सिनेछ ।

तर श्री ५ महाराजधिराजका मातहतक अधिकारी वर्गलाई अख्तियार एवं कार्यभार प्रदान गर्ने कुनै नेपाल कानूनको मान्यता तथा गतिशीलतामा यस दफामा लेखिएका कुनै कुराले बाधा पुऱ्याएको अर्थ लगाइनेछैन ।

(२) माथि दफामा उल्लेख गरिएका कुरारुलाई बाधा नपर्ने गरी नेपालको जङ्गी फौजको सर्वोच्च कम्याण्डर इनचीफको पद श्री ५ महाराजधिराजमा व्यवस्थित रहेको छ ।

२३. **माफी प्रदान गर्न अख्तियार**:- (१) नेपालको जुनसुकै अदालत वा सेनान्यायलयले जुनसुकै अपराधको दोषी ठहराएको जुनसुकै व्यक्तिलाई दण्ड सजाय माफी गर्ने, बिलम्ब गर्ने, घटाउने वा बदल्ने वा मुलतबी राख्ने अख्तियार सरकारलाई हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेख गरिएका कुराहरुले नेपालको सशस्त्र सेनाको जुनसुकै अफिसरलाई ऐनले दिएको, सेना-न्यायलयले गरेका दण्डादेश मूलतबी राख्ने, माफी दिने वा बदल्ने अधिकारमा खलल गर्नेछैन ।

मन्त्रिमण्डल

२४. **मन्त्रिमण्डलः-** (१) श्री ५ महाराजधिराजको शासनसम्बन्धी गर्नुपर्ने कार्य सम्पादनमा सहायता सल्लाह दिन एक मन्त्रिमण्डल रहनेछ, जसमा प्रधान मन्त्री मुख्य हुनेछन् ।

(२) मन्त्रिहरुले श्री ५ महाराजधिराजलाई कुनै सल्लाह दिएको छ छैन र दिएको भए के सल्लाह दिए भन्ने कुरा कुनै अदालतमा पनि सोधिनेछैन ।

२५. **मन्त्रीहरुको नियुक्ति र अवधीः-** (१) प्रधान मन्त्रीको नियुक्ति श्री ५ महाराजधिराजबाट गरिबक्सिने तथा अन्य मन्त्रीहरुको नियुक्ति श्री ५ महाराजधिराजबाट प्रधानमन्त्रीका सल्लाह लिएर गरिबक्सिनेछ ।

(२) मन्त्रीहरु श्री ५ महाराजधिराजका इच्छाअनुसार आफ्ना पदमा बहाल रहनेछन् ।

(३) श्री ५ महाराजधिराजमा दिएको सल्लाहका लागि मन्त्रिमण्डल सामूहिक रुपले मौसूफ प्रति उत्तरदायी हुनेछ ।

२६. **कार्यकारिणी सम्बन्धी गैन्ह काम सरकारको नाममा गरिने**:- (१) नेपाल सरकारको कार्यकारिणी सम्बन्धी गैन्ह काम सरकारको नाममा गरिनेछ ।

(२) सरकारको नाममा तयार भई कार्यान्वित गरिएका आडर उर्दीहरु र अर अधिकारपत्र (सवाल सनद) हरु सरकारबाट बनाइने नियम बमोजिम प्रमाणित गरिनेछ र यसरी प्रमाणित गरिएको आडर उर्दी वा अधिकारपत्र उचित हो होइन भन्ने कुरामा सरकारले कार्यान्वित गरेको वा तयार गराएको आदेश वा अधिकारपत्र यो होइन भनी सवाल जवाफ गरिनेछैन ।

(३) नियमहरु बनाउने अधिका:- नेपाल सरकारको काम कारवाई अधिक सुगमतासाथ चलाउन र सो काम मन्त्रिहरुमा बाँड्न निमित्त सरकारबाट नियम र आदेश बनाइनेछ ।

२७. **प्रधानमन्त्रीको कर्तव्यः-**

(क) नेपालको शासनसम्बन्धी विषयहरुमा मन्त्रिमण्डलले गरेको निर्णयहरु सबै श्री ५ महाराजधिराजछेउ हाजिर गर्ने ।

(ख) नेपालका शासनसम्बन्धी विषयहरुमा श्री ५ महाराजधिराजबाट मागिबक्सेको हाल खबर मौसूफमा पेश गर्ने ।

(ग) एक मन्त्रीले निर्णय गरिसकेको तर मन्त्रिमण्डलले विचार नगरेको कुनै विषय श्री ५ महाराजधिराजबाट मन्त्रिमण्डलमा विचार गराउन चाहिबक्सेमा सो मन्त्रिमण्डलमा पेश गर्ने ।

आर्थिक विषय कार्य प्रणाली

२८. **वार्षिक आर्थिक विवरण (बजेट)**:- सरकारबाट हरेक आर्थिक वर्षको लागि नेपाल सरकारको अनुमान गरिएको आम्दानी खर्चको एक विवरण तयार गराउनेछ । यो विवरणलाई 'वार्षिक आर्थिक विवरण' वा 'बजेट' भनिनेछ ।

२९. **वार्षिक आर्थिक विवरण पास गर्ने**:- वार्षिक आर्थिक विवरण वा बजेट सल्लाहकार सभाको समक्ष राखिनेछ र सभालाई सो आर्थिक विवरण वा बजेटमाथि छलफल गर्न अथवा मत दिने अधिकार रहनेछ ।

परन्तु, श्री ५ महाराजधिराजको व्यक्तिगत कोष अथवा त्यससँग सम्बन्धित विषयहरु माथि सभाले छलफल गर्न सक्नेछैन ।

र दफा ५६, ५७ तथा ५८ का नियमहरु, यस दफाका अधीन कुराहरुमाथि पनि लागू हुनेछन् ।

परिच्छेद-२

व्यवस्थापिका अधिकार (ऐन बनाउने अधिकार)

३०. **श्री ५ महाराजधिराजको व्यवस्थापिका अधिकार**:- जुनसुकै नेपाल कानूनमा जुनसुकै कुरा भएतापनि वा जुनसुकै अदालतको जुनसुकै फैसलामा जुनसुकै कुरा भए तापनि नेपालको शान्ति व्यवस्था तथा राम्रो शासनका लागी श्री ५ महाराजधिराजलाई कानून बनाउने राजकीय एवं सम्पूर्ण अधिकार प्राप्त औ रहनेछ भन्ने कुराको शंका निवारणका लागि यसद्वारा घोषणा तथा पुष्टयाँई गरिन्छ ।

३१. **<u>मन्त्रिमण्डलद्वारा प्रस्तुत गरिएको ऐन</u>**:- (१) नेपालको शान्ति, व्यवस्था तथा राम्रो शासनका लागि कानून बनाउँदा मन्त्रिमण्डलका सल्लाह अनुसार श्री ५ महाराजधिराजबाट यस दफामा लेखिए बमोजिम गर्न सकिबक्सिनेछ ।

(२) श्री ५ महाराजधिराजका विचारार्थ विधेयक (बिल) पेश गर्नु मन्त्रिमण्डलका लागी कानूनी हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) अन्तर्गत पेश गरिएको कुनै विधेयकलाई श्री ५ महाराजधिराजबाट अनुमति दिन सकिबक्सिनेछ वा अनुमति दिन अस्वीकार गर्न सकिबक्सिनेछ वा त्यस विधेयक वा त्यसका कुनै उल्लिखित कुराउपर तथा विशेषतः मोसूफद्वारा सिफारिस भएको कुनै संशोधन ल्याउने वाञ्छनीयताउपर मन्त्रिमण्डलको पनि विचारार्थ संदेशसाथ मौसूफबाट फर्काइदिन सकिबक्सिनेछ । मन्त्रिमण्डलले पनि सोहीबमोजिम विधेयकउपर पुनर्विचार गर्नेछ ।

(४) यस किसिमले पेश गरिएको कुनै विधेयकलाई श्री ५ महाराजधिराजबाट अनुमति बक्सेपछि सो विधेयक कानून हुनेछ तथा सोही बमोजिम लागू हुनेछ ।

(५) परिच्छेद ४ मा लेखिएका कुराहरुका अधीनमा रही यो दफा लागू हुनेछ । तर सल्लाहकार सभाद्वारा विचार नगरिएको तथा स्वीकृत नभएको विधेयक श्री ५ महाराजधिराजक विचारार्थ पेश गर्नु मन्त्रिमण्डलका लागी कानूनी हुनेछः-

(क) यदि परिच्छेद-४ मा लेखिएबमोजिमको सल्लाहकार सभाको गठन भएको छैन भने, वा,

(ख) यदि परिच्छेद-४ मा लेखिए बमोजिम गठन भएको सल्लाहकार सभाको अधिवेशन चालू छैन र मन्त्रि-मण्डलका विचारमा विधेयकमा प्रस्तावित किसिमको कानून तुरुन्त बनाउनु सार्वजनिक हितका दृष्टिले जरुरी छ भने ।

परिच्छेद-३

न्याय प्रबन्ध

३२. **प्रधान न्यायालय** :- (१) एक प्रधान न्यायालय रहनेछ ।

(२) प्रधान न्यायालयको गठन अधिकार तथा कार्य कानून बमोजिम तोकिनेछ ।

परिच्छेद-४

सल्लाहकार सभा सामान्य

३३. **गठनः**- (१) नेपालमा एउटा सल्लाहकार सभाको गठन हुनेछ, जसको सदस्यहरुको संख्या श्री ५ महाराजधिराजले तोकिबक्सेबमोजम हुनेछ र जोकि श्री ५ महाराजधिराजद्वारा नेपालका प्रमाणिक नागरिकरुमध्येबाट मनोनित हुनेछन् र जसमा नेपाल सरकारका सबै मन्त्री, राज्यमन्त्री तथा उपमन्त्री पदेन सदस्य हुनेछन् ।

(२) संविधान सभाको गठन भएपछि सल्लाहकार सभाको अस्तित्व समाप्त हुनेछ ।

३४. **सदस्यहरु छान्नः**- सभाका गैर सरकारी सदस्यहरुमा, सकेसम्म देशको विभिन्न भाग, वर्ग, तथा विचारधाराको प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्तिहरु छानिनेछन् ।

३५. **योग्यताः**- (१) नेपालका नागरिक,

(२) २५ वर्ष पुगिसकेको, तथा

(३) तल दफा ३६ मा दिएको अयोग्यता रहित,

नभइकन कुनै व्यक्ति पनि सल्लाहकार सभाको सदस्य मनोनीत हुने योग्य हुनेछैन ।

३६. **अयोग्यता** :- (१) देहायका व्यक्तिरु सल्लाहकार सभाका सदस्य चुनिन अयोग्य हुनेछन्:-

(क) नेपाल सरकारको मातहतमा कुनै लाभको पद धारण गरेका व्यक्तिहरु,

(ख) अदालतद्वारा नैतिक विकृति तथा भ्रष्टाचारको अभियोगमा दोषी सावित भएका व्यक्तिहरु,

(ग) मगज बिग्रेका व्यक्तिहरु ।

तर, यस दफाका लागि, नेपालको मन्त्रिमण्डलको सदस्य अथवा राज्यमन्त्री अथवा उपमन्त्री भएको व्यक्तिलाई लाभको पद धारण गरेका व्यक्ति मानिनेछैन ।

(२) कुनै व्यक्ति पनि शपथ ग्रहण नगरी सकेसम्म सभाको सदस्य मानिनेछैन ।

३७. **स्थान रिक्त गरेको**:- (१) सल्लाहकार सभाको कुनै सदस्यले पनि निम्नलिखित कुनै अवस्थामा पनि आफ्नो स्थान रिक्त गरेको ठहरिनेछः-

(क) आफ्नो हस्ताक्षरमा लिखित त्यागपत्र सभाको अध्यक्षलाई पेश गरेमा, अथवा,

(ख) दफा ३६ मा लेखिएको अयोग्यताको भागी हुन गएमा, अथवा,

(ग) २५ दिनको अवधिसम्म सभाको बैठकहरुमा सभाको अनुमति बिना अनुपस्थिति रहेमा,

तर, यो २५ दिनको अवधिको, गणनामा, सभाको स्थगन काल यदि लगातार ४ दिनभन्दा बढता छ भने, सम्मिलित गरिनेछैन ।

३८. **सदस्यहरुको तलब र भत्ता**:- सभाका सदस्यहरुले पाउने वेतन तथा भत्ता श्री ५ महाराजधिराजले तोकिबक्सेबमोजिम हुनेछ ।

३९. यदि कुनै व्यक्ति शपथ ग्रहण गर्नुभन्दा पहिलेनै, अथवा आफू सदस्यताको निमित्त योग्य छैन अथवा अयोग्य छु भन्ने थाहा पाएर पनि सभाको बैठकमा सदस्यको हैसियतले बस्दछ अथवा मत दिन्छ भने, सो व्यक्तिलाई सभामा बसेको अथवा मत दिएको प्रत्येक दिनको मोरु १००।- का दरले जरिवाना गरिनेछ । जो कि उसँग राज्यलाई देय, ऋणको रुपमा असुल गरिनेछ ।

४०. सभामा कुनै स्थान रिक्त भएमा त्यसको पूर्ति गर्ने अधिकार श्री ५ महाराजधिराजलाई रहनेछ ।

सभाका पदाधिकारीहरु

४१. **अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको चुनावः**- श्री ५ महाराजधिराजले तोकिबक्सेको सदस्य अथवा व्यक्तिको सभापतित्वमा, सल्लाहकार सभाले आफ्नो अधिवेशनको प्रथम बैठकमा, दुई जना सदस्यलाई क्रमशः आफ्नो अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष चुन्नेछ र पछि पनि जैले जैले अध्यक्ष अथवा उपाध्यक्षको पद रिक्त हुनेछ, कुनै अन्य सदस्यलाई स्थितिअनुसार, अध्यक्ष वा उपाध्यक्षको पद रिक्त हुनेछ, कुनै अन्य सदस्यलाई, स्थितिअनुसार, अध्यक्ष अथवा उपाध्यक्ष चुन्नेछ । अध्यक्ष र उपाध्यक्षको चुनाव सभामा, उपस्थित सदस्यहरुको बहुमतले गरिन्छ, तथा सभाका पदेन सदस्यहरु यी पदका चुनावको निमित्त उम्मेदवार खडा हुन पाउने छैनन् ।

४२. **अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको पद रिक्त हुने**:- सल्लाहकार सभाको अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको पद धारण गर्ने सदस्यः-

(१) यदि सल्लाहकार सभाको सदस्य रहँदैन भने, आफ्नो स्थान रिक्त गर्नेछ ।

(२) आफ्नो हस्ताक्षरमा लिखित श्री ५ महाराजधिराजलाई सम्बोधित पत्रद्वारा पदत्याग गर्न सक्नेछ ।

(३) आफ्नो पदबाट सभामा उपस्थित सदस्यहरुको ३ खण्डमा २ खण्डको बहुमतले पास भएको प्रस्तावद्वारा, हटाइन सक्नेछ ।

४३. **अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको अनुपस्थितिः**- (१) सभाको अध्यक्षको पद रिक्त भएमा उपाध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको पनि स्थान रिक्त भएमा श्री ५ महाराजधिराजले यस प्रयोजनको निमित्त खटाइबक्सेको सदस्यले, त्यस पदको कर्तव्यको पालन गर्नेछ ।

(२) सभाको कुनै बैठकमा, अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले तथा उपाध्यक्षको पनि अनुपस्थितिमा, कार्यविधिको नियमानुसार सभाले निर्धारित गरेको व्यक्तिले, अध्यक्षको रुपमा कार्य गर्नेछ ।

४४. **अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको मत दिने अधिकार**:- सभाको अध्यक्षलाई अथवा अध्यक्षको रुपमा कार्य गरी रहेको उपाध्यक्ष अथवा अन्य कुनै व्यक्तिलाई प्रथमत मत दिने अधिकार रहनेछैन, तर मत बराबर बाँडिएको स्थितिमा, आफ्नो निर्णायक मत दिने अधिकार रहनेछ ।

४५. **अध्यक्ष वा उपाध्यक्षलाई हटाउने प्रस्ताव विचाराधीन भएको समयमा अध्यक्ष वा उपाध्यक्षले सभामा पदासीन हुन नपाउने**:- अध्यक्षलाई हटाउने प्रस्ताव विचारधीन भएको समयमा अध्यक्षले, तथा उपाध्यक्षलाई हटाउने प्रस्ताव विचाराधीन भएको समयमा उपाध्यक्षले, सभामा पदासीन हुन पाउने छैन ।

४६. **अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको तलब र भत्ता**:- अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षले पाउने बेतन र भत्ता श्री ५ महाराजधिराजले तोकीबक्सेबमोजिम हुनेछ ।

सभाको आह्वान र अधिवेशन

४७. **सभाको आव्हान**:- (१) सल्लाहकार सभा प्रत्येक वर्षमा कमसेकम दुइ पटक आव्हान गरिनेछ र एक अधिवेशनको अन्तिम बैठक तथा अर्को अधिवेशनको प्रथम बैठकको बीचमा ६ महिनाको काल व्यतीत हुन पाउनेछैन ।

(२) माथि उपदफा (१) को अधीन रही श्री ५ महाराजधिराजले समय समयमा-

(क) उपयुक्त सम्झिबक्सेको स्थान र समयमा सभालाई आव्हान गर्न सकिबक्सिनेछ ।

(ख) सभाको अधिवेशन भङ्ग गर्न सकिबक्सनेछ ।

४८. **सभालाई श्री ५ महाराजधिराजको सम्बोधन**:- श्री ५ महाराजधिराजले प्रत्येक अधिवेशनको प्रारम्भमा, सभालाई सम्बोधन गरिबक्सनेछ, सभाको आव्हानको कारण ज्ञात गराइबक्सनेछ ।

४९. **सभालाई श्री ५ महाराजधिराजको सन्देश**:- (१) श्री ५ महाराजधिराजले सभालाई सम्वोधन गर्न सकिबक्सनेछ र यस प्रयोजनका निमित्त सदस्यहरुको उपस्थिति चाहन सकिबक्सनेछ ।

(२) श्री ५ महाराजधिराजले सभालाई, सभाको समक्ष प्रस्तुत विषय अथवा अनय कुनै विषयको सम्बन्धमा सन्देश पठाउन सकिबक्सनेछ र सभाले त्यस सन्देशमा लिखित विषयमाथि सुविधानुसार यथाशीघ्र विचार गर्नेछ ।

सभाको कार्य सञ्चालन

५०. **सदस्यहरुको शपथ ग्रहण**:- सभाको प्रत्येक सदस्यले आफ्नो आसन ग्रहण गर्नुभन्दा पहिले श्री ५ महाराजधिराज अथवा मोसूपबाट त्यस कामो निमित्त नियुक्ती गरिबक्सेबो व्यक्तिको सपक्ष पहिले अनुसूचिमा दिइएको बेहोराअनुसार शपथ ग्रहण गर्नेछ ।

५१. **बहुमतको निर्णयः**- (१) यस ऐनमा अन्यथा लेखिएबाहेक सभाको बैठकमा सब प्रश्नहरुको निर्णय अध्यक्ष अथवा अध्यक्ष्को कार्य गरिरहेको व्यक्तिबाहेक अरु उपस्थित र मत दिने सदस्यको बहुमत द्वारा गरिनेछ ।

(२) सभाको कुनै स्थान क्ति भएकालृ अथवा कुनै अनधिकृत व्यक्तिले सभामा मत दिएको अथवा कुनै अन्य प्रकारले भाग लिएको पछि थाहा पाइन गएकोले, सभाको कार्यबाही अमान्य हुनेछैन ।

कोरम -(आवश्यक उपस्थिति):- (३) सभाको बैठक निमित्त सदस्यहरुको आवश्यक उपस्थिति संख्या २५ हुनेछ ।

(४) सभाको बैठक कालमा सदस्यहरुको संख्या यदि आवश्यक उपस्थिति संख्या भन्दा कम हुन गयो भने, अध्यक्ष्ले अथवा अध्यक्ष्को कार्य गरिरहेको व्यक्तिले या त आवश्यक उपस्थिति संख्या पूरा नहुन्जेलसम्म सभाको कार्यबाही रोकिदिनेछ, अथथवा सभालाई स्थगिथ नै गरिदिनेछ ।

सदस्यहरुको विशेषधिकार

५२. **वाकस्वतन्त्रताः**- (१) यस ऐनको तथा सभाको कार्यविधिको नियमहरुको भित्र सभामा वाकस्वतन्त्रता सहनेछ ।

(२) सभामा, अथवा सभाको कुनै समितिमा भनेको कुनै कुरा अथवा दिइएको कुनै मतको सम्बन्धमा सभाको कुनै सदस्यको विरुद्वमा सभाको अधिकृतद्वारा अथवा सभाको अधीन

रही कुनै रिपोर्ट, पत्र, मत तथा कार्यवाहीको प्रकाशन गरेको सम्बन्धमा नै यस प्रकारको कुनै कार्यवाही चल्न सक्नेछ ।

सल्लाहकार सभाको शक्ति

५३. **छलफल अपवादः**- सल्लाहकार सभाले, निम्नलिखित कुराहरु बहेक सकारको व्वस्थापक तथा कार्यकारिणी कृत्यहरुसँग सम्बन्धित कुनै विषयमाथि मनि छलफल गर्न सक्नेछ :-

(१) यस्ता कुराहरु जसमाथि छलफल गदौ नेपाल सरकारको कुनै विदेशी राष्ट्रसँगको मैत्रीपूर्ण सम्बन्धमा खलल पर्न सक्नेछ ।

(२) श्री ५ महाराजधिराज तथा मोस्फको परिवारका सदस्यहरुको व्यक्तिगत आचरणसम्बन्धी कुराहरु ।

(३) यस्ता कुराहरु जसलाई प्रकट गर्दा सार्वजनिक अहित हुन जाने सम्भावना हुन्छ, जस्तै कि सैन्यदलको खटन तथा गतिविधि ।

(४) कुनै मन्त्री अथवा सम्पूर्ण मन्त्रिमण्डलमाथि अविश्वासको प्रस्ताव ।

५४. **विधेकयहरुमा मत लिनेः**- सल्लाहकार सभामा छलफ्ल नगराई तथा मत नलिई, कुनै पनि कानून श्री ५ महाराजधिराजको स्वीकृतिको निमित्त मोसूफमा पेश गर्न सकिनेछैन ।

५५. **प्रश्नः**- सल्लाहकार सभाको कुनै सदस्यले पनि दफा ५३ मा लेखिएका कुराहर बाहेक, सकारको व्यवस्थापक तथा कार्यकारिणी कृत्यहरुसँग सम्बन्धित अरु कुनै विषयको बारेमा पनि पश्न सोध्न पाउनेछ ।

५६. **गैर सरकारी विधेयक तथा प्रस्तावः**- सभाको कुनै सदस्यले पनि अध्यक्षको अनुज्ञा लिई तथा सभाको कार्यविधिको नियमानुसार चली, सभाको विचारार्थ, कुनै बिलमा प्रस्ताव प्रस्तुत गर्न सक्नेछ ।

५७. **श्री ५ महाराजधिराजबाट अनुमती दिन अस्वीकृत गर्न सक्नेः**- श्री ५ महाराजाधिराजले आफ्नो विवेकले,सभाद्वारा पास गरिएको कुनै बिल पस्तावलाई आफ्नो विवेकले, सभाद्वारा पास गरिएको

कुनै बिल प्रस्तावलाई आफ्नो अनुमती दिन अस्वीकार गर्न सकिबक्सनेछ । अथवा आफूले उचित सम्झिबक्सेको हेरफेर तथा संशोधनसहित सभाको पुनःबिचारार्थ, फर्काइदिन सकिबक्सिनेछ ।

५८. **श्री ५ महाराजाधिराजबाट प्रमाणीकरणः**- सभाले यदि कुनै सरकारी बित या प्रस्तावलाई अस्वीकार गर्दछ अथवा श्री ५ महाराजधिराजद्वारा प्रस्तावित हेरफेर तथा संशोधनलाई स्वीकार गर्दैन, र यदि श्री ५ महाराजाधिराजले सो विल, प्रस्ताव, हेरफेर तथा संशोधनलाई पास गर्नु सार्वजनिक हिलको दृष्टिले उचित सम्झिबक्सिन्छ भने मौसूफले सो बिल, प्रस्ताव, हेरफेर तथा संशोधनलाई सभो पास गरेको प्रमाणीत गर्न सकिबक्सनेछ ।

५९. **नियम बनाउने**ः- श्री ५ हाराजधिराजदे यस एनेका दफाहरुको अधीन रही, सभाको कार्यविधि तथा कार्यसञ्चानको सम्बन्धमा नियमहरु बनाउन सकिबक्सिनेछ ।

परिच्छेद-५

नेपालका नियन्त्रक (कन्ट्रोलर) महालेखापरीषक (अडिटर जनरल)

६०. **नियुक्ती**ः- (१) नेपालमा एक नियन्त्रक महालेखा परीषक रहनेछन्, जसलाई सरकारबाट भर्ना गर्नेछ ।

तलबः- (२) नियन्त्रक हालेखा परीषकको तलब र नोकरीको अरु शर्च, प्रधानन्यायालयका न्यायाधीशसरह हुनेछ ।

६१. **स्याहा स्रेस्ताको रुपः**- नेपाल सरकारको स्याहा स्रेस्ता, हरहिसाब श्री ५ महाराजाधिराजको स्वीकृतिसहित नियन्त्रक महालेखा परिक्षकले तोकेको रुपपा राखिनेछ ।

६२. **रिपोर्टहरु**ः- नेपाल सरकारको स्याहा स्रेस्ता हरहिसाबसम्बन्धी नियन्त्रक महालेखा परीक्षकको रिपोर्ट श्री ५ महाराजधिराजका कहुरमा पेश गर्नुपर्छ ।

६३. मुलुकी ऐन अभिलेष (रेकर्ड) र भाग ४ न्याय सम्बन्धी कारवाईः मुलुकी ऐन अभिलेष (रेकर्ड) र न्याय सम्बन्धी कारवाईलाई नेपालभर मुलुकमा पूर्ण विश्वास र सम्मान दिइनेछ ।

(२) नेपालका अदालतहरुले गरेको अन्तिम फैसला वा आदेश ऐनबमोजिम नेपाल भर मुलुकमा जहाँसुकै पनि कार्यान्वित हुनेछ ।

भाग- ५

६४. **पब्लिक सर्भिस कमिशन**: नेपालका् निमित्त उक पब्लिक सर्भिस कमिशन (लोक सेवा आयोग) रहेनेछ । त्यसमा उक सभापति र श्री ५ महाराजधिराजबाट तोकिबक्सेका जति अरु सदस्य रहनेछन् ।

६५. **नियुक्ती**: सकारबाट पब्लिक सर्भिस कमिशनका सभापति र अरु सदस्यहरु भर्ना गर्नेछ ।

६६. तलब र नोकरीका शर्तहरुः पब्लिक सर्भिस कमिशनका सभापति र सदस्यहरुको तलब र नोकरीका शर्तहरु प्रधान न्यायालयका न्यायाधीशहरु सरह हुनेछन्।

६७. **कर्तव्यः** (१) नेपाल सरकारको सबै जागीरदारमा भर्नाका निमित्त जाँच गर्नु पब्लिक सर्भिस कमिशनको कर्तव्य हुनेछ ।

(२) देहायका विषयमा पब्लिक सर्भिस कमिशनको सल्लाह लिनुपर्नेछ :

(क) निजामती दर्जा र नोकरीमा भर्ना गर्ने तरिका सम्बन्धी सबै विषयहरुमा ।

(ख) निजामती नोकरी र पदहरुमा नियुक्ति गर्ने र सरुवा बढुवा गर्ने सिद्वान्तमा र उक्त नियुक्ति र सरुवा बढुवासम्बन्धी उमेदवारको योग्यताको विषयमा ।

(ग) नेपाल सरकारको निजामती जागीरदारको अनुशासनसम्बन्धी सबै विषय र यससम्बन्धी स्मृतिपत्र, विन्तिपत्र, उजूरी वा निवेदनपत्रसमेत सबै विषयमा ।

र सर सल्लाहको निमित्त पेश गरिएको र श्री ५ महाराजधिराजबाट सल्लाह मागिबक्सेको जुनसुकै विषयमा सल्लाह दिने काम पब्लिक सर्भिस कमिशनको हुनेछ ।

तर श्री ५ महाराजधिराजबाट यस विषयमा साधारण तवरसँग वा विशेषतः अमुक विषयहरु व अमुक परिस्थितिमा पब्लिक सर्भिस कमिशनसँग सल्लाह लिन आवश्यक छैन भनी नियमद्वाा तोकिबक्सेमा सोबमोजिम हुनेछ ।

भाग ६

निर्वाचन (चुनाउ)

६८. **निर्वाचनको काम चाँडो गराउने** : नेपालको निमित्त एक विधान बनाउने विधानपरिषद्‌को निवाच्नन गर्नालाई सकेसम्म चाँडै उचित परिस्थिथि सिजर्ना गनुए अन्तरीम सरकारको ध्येय हुनेछ ।

६९. **कमिशन (आयोग)** : (१) निर्वाचनको निमित्त मताधिकारीहरुको नामावली तयार गर्ने काममको रेख देख, नियन्त्रण र निर्देश गर्न, निर्वाचन गराउन, निर्वाचनसम्बन्धी शंका र मुद्दा हेर्न, निर्वाचन अदालत नियुक्त गर्ने अधिकार दिई एक आयोग खडा गरिनेछ (जसलाई यस ऐनमा निर्वाचन आयोग भनिएको छ ।)

(२) निर्वाचन आयोगमा एक प्रधान निर्वाचन अफिसर र श्री ५ महाराजधिराजबाट मन्त्रिमण्लको सल्लाहअनुसार समय समयमा तोकिबक्सेबमोजिमको अरु निर्वाचन अफिसरहरु हुनेछन्। प्रभान निर्वाचन अफिसर र अरु निर्वाचनअफिसरहरु श्री ५ महाराजाधिराजबाट मन्त्रिमण्डलको सल्लाहअनुसार नियुक्त गरिबक्सने छ ।

(३) निर्वाचन अफिसरहरुको नोकरीको म्याद र शर्तहरु श्री ५ महाराजधिराजबाट तयार गराइबक्सेबो नियमबमोजिम हुनेछ ।

तर प्रधान निर्वाचन अफिसर र अरु निर्वाचन अफिसरहरु प्रधान न्यायालयका न्यायाधीश जुन अवस्थामा र जुन रीतले खारिज हुन्छन्, सोहीबमोजिम बाहेक खारिज हुनेछैनन् । भर्ना भएपछि निजहरुलाई कर्मा पर्ने गरी निजहरुको नोकरीको शर्तहरु बदलिनेछैन ।

७०. **सामान्य मताधिकारीको नामावली**: यस निर्वाचनको निमित्त हरेक निर्वाचन क्षेत्रलाई एक सामान्य मताधिकारीको नामावली हुनेछ । धर्म, जाति, जात (वर्ण) लिंग इतयादिको भेद भावमा कुनै मानिसको नाम उक्त नामावलीमा चढाउन नपाउने हुनेछैन ।

७१. **वयस्क मताधिकार**: यो निर्वाचन वयस्क (वालिग) मताधिकारको आधारमा हुनेछ अर्थाच श्री ५ महाराजाधिराज र मन्त्रि-मण्डलबाट तोकिएको मितिमा कमसेकम २१ र्ब्ष उमेर पुगेका र निर्वाचन नियम मुताबीक निर्वाचन क्षेत्रमा नबस्ने,मगज बिग्रका, अपराधी वा गैर कानूनी अनाचार गरेबापत अयोग्य ठहरिएका बाहेक सबै नेपालका नागरिकको नाम सो नामावलीमा दर्ता गर्न योग्य हुनेछ ।

नेपाल कानून आयोग

७२. (क) यस ऐनबमोजिम निर्वाचन क्षेत्रहरुको सीमान तोक्ने कुनै उेन वा नियम न्यायपूर्ण हो होइन भन्ने कुरको सवाल कुनै अदालतमा गर्न पाइनेछैन।

(ख) श्री ५ महाराजधिराज र मन्त्रिमण्डलले बनाएको नियममा लेखिएको रीतबमोजिम र तोकिएको अफिसरछेउ बाहेक निर्वाचनसम्बन्धी उजूर लाग्ने छैन ।

भाग ७

संवत् २००४ (सन् १९४८) को नेपाल सरकार वैधानिक कानून खारिज गरिएको छ ।

नेपाल कानून आयोग

स्वस्ति श्री गिरिराज चक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोत्रता ओजस्वी राजन्यप्रोज्जवल नेपालतारा ॐ रामपट्ट अतुलज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखादक्षिबाहु महाधिपति सर्वोच्च कम्याण्डर इन चीफ श्री मन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराज त्रिभुवनवीरविक्रम जङ्गबहादुर शाहबहादुर शमशेर जङ्गदेवानाम सदा समरविजयिनाम्‌।

नेपाल अन्तरिम शासन विधान, पहिलो संशोधन २००८

प्रधान न्यायालयको राम्रो संगठन र संचालनको लागि नेपाल अन्तरिम शासन विधान २००७ लाई संशोधित गर्ने ।

यौटा ऐन

प्रस्तावना : प्रधान न्यायालयको राम्रो संगठन र संचालन व्यवस्था दिनाको लागि केही अदल बदल र थप गर्नुपर्ने आवश्यक देखिएकाले मन्त्रमण्डलको सल्लाहअनुसार यो ऐन जारी भएको छ ।

१ क. यो ऐनको नाम–नेपाल अन्तरिम शासनविधान, दोस्रो संशोधन २००८ हुनेछ ।

ख यो ऐन तुरुन्त लागू हुनेछ ।

२ अन्तरिम शासनविधानको दफा ३० को उपदफा २ मा -प्रधान न्यायालयसँग सल्लाह लिइनेछ -को पछि, - यस किसिमको नियुक्ति एक वर्षको नोकरी पुगेपछि सदर गर्ने गरी अस्थायीरुपमा हुन सक्तछ - थप्ने ।

३ दफा ३० को उपदफा ३ मा नागरिक नभई र, --को पछि र उपदफा ३ को क को अगि-जहाँसम्म हुन सक्छ, थप्ने ।क. र ख. बाट कमसेकम झिक्ने फेरि यही दफाको अन्त्यमा न्यायाधीशहरु छान्न उच्चशिक्षासम्बन्धी विशिष्टता एंश अदालततर्फ र कानूनको राम्रो अनुभवको पनि विचार राखिनेछ, -- थप्ने ।

४ दफा ३० को उपदफा ५ मा 'अयोग्य ठहरिएमाको पछि, -मन्त्रिमण्डलमा कमसेकम ३ खण्डको, --अगाडि 'सल्लाहकार समितिको पनि राय वुझी-थप्ने ।

५ पुरानो दफा ३१ लाई निम्न लिखित सच्याइएको रुपमा पढ्ने. -३१ प्रधान न्यायालयको आदेश फैसलाहरु अकाट्य प्रमाण भनी माने हुनेछ । प्रधान न्यायालयको र सो मातहातका अदालतहरुको अवहेलनासम्बन्धी सजाय गर्ने अख्तियार यस प्रधान न्यायालयलाई हुनेछ ।

(नेपाल गजेट २००९।३।१०)

नेपाल कानून आयोग

नेपाल अन्तरिम शासनविधान, दोस्रो संशोधन २००९

स्वस्ति श्री गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नता ओजस्वी राजन्यप्रोज्जवल नेपालतारा ॐ रामपट्ट गौरव रामपट्ट अतुलज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखादक्षिबाहु, महाधिपति सर्वोच्च कम्याण्डर इन चीफ श्री मन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराज त्रिभुवनवीरविक्रम जङ्गबहादुर शाहबहादुर शमशेर जङ्गदेवानाम सदा समरविजयिनाम ।

नेपालको निमित्त एउटा सल्लाहकार सभाको गठन गर्नाको लागि, नेपाल अन्तरिम शासन विधान, २००७ लाई संशोधन गर्ने ---

एउटा ऐन

प्रस्तावना : देशको शासन प्रबन्धमा जनताको प्रतिनिधिहरुलाई अझ बर्ता सम्मिलित गराउनका निमित्त श्री ५ महाराजाधिराज र मौसुफको मन्त्रिमण्डललाई आफ्नो कार्यको सम्पादनमा सहायता र सल्लाह दिने एउटा सल्लाहकार सभाको गठन आवश्यक तथा वाञ्चनीय भएकाले देहायका अधिनियमहरु बनाइएका छन ।

१. (१) यो ऐनको नाम नेपाल अन्तरिम शासनविधान (दोस्रो संशोधन) २००९ हुनेछ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त लागू हुनेछ ।

परिभाषा

१ प्रसंगबाट अर्कै अर्थ नलागेसम्म, यस ऐनमा–

प्रधान ऐन - नेपाल अन्तरिम शासन विधान २००७ लाई भन्नेछ ।

सभा- सल्लाहकार सभालाई भनिनेछ ।

अरु शब्दहरुको, जसको परिभाषा यहाँ दिइएको छैन, उही अर्थ र महत्व हुनेछ, जो कि उनीहरुको प्रधान ऐनमा थियो ।

प्रधान ऐन भाग ३ को परिच्छेद १ कार्यकारिणी अधिकारपछि निम्नलिखित अर्को परिच्छेद थपिनेछ ।

परिच्छेद १ (क) सल्लाहकार सभा

साधारण

२८ क. (१) नेपालमा एउटा सल्लाहकार सभाको गठन हुनेछ, जसको सदस्यहरुको संख्या श्री ५ महाराजाधिराजले तोकिबक्सेबमोजिम हुनेछ, र जो कि श्री ५ महाराजाधिराजले नेपालका प्रमाणिक नागरिकहरुमध्येबाट मनोनित हुनेछन र जसमा नेपाल सरकारका सबै मन्त्री, राज्यमन्त्री तथा उपमन्त्री पदेन सदस्य हुनेछन

(२) संविधान सभाको गठन भएपछि सल्लाहकार सभाको अस्तित्व समाप्त हुनेछ ।

२८ ख. सभाका गैर सरकारी सदस्यहरुमा, सकेसम्म देशको विभिन्न भाग, वर्ग तथा विचारधाराको प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्तिहरु छानिनेछन् ।

२८ ग. (१) नेपालका नागरिक,

(२) २५ वर्ष पुगिसकेका, तथा-

(३) तल २८ घ. मा दिइएको अयोग्यता -रहित-

नभइकन कुनै व्यक्ति पनि सल्लाहकार सभाका सदस्य मनोनित हुन योग्य हुनेछन् ।

२८ घ. (१) देहायका व्यक्तिहरु सल्लाहकार सभाका सदस्य चुनिन अयोग्य हुनेछैन ।

(क) नेपाल सरकारको मातहतमा कुनै लाभको पद धारण गरेका व्यक्तिहरु ।

(ख) अदालतद्वारा नैतिक विकृति तथा भ्रष्टाचारको अभियोगमा दोषी सावित भएका व्यक्तिहरु ।

(ग) मगज बिग्रेका व्यक्तिहरु ।

तर यस दफाको लागि, नेपालको मन्त्रिमण्डलको सदस्य अथवा राज्यमन्त्री अथवा उपमन्त्री भएको व्यक्तिलाई लाभको पद धारण गरेको व्यक्ति मानिने छैन ।

(२) कुनै व्यक्ति पनि शपथग्रहण नगरिसकेसम्म सभाको सदस्य मानिनेछैन ।

२८ ङ. (१) सल्लाहकार सभाको कुनै सदस्यले पनि निम्नलिखित कुनै अवस्थामा पनि आफ्नो स्थान रिक्त गरेको ठहरिनेछ :-

(क) आफ्नो हस्ताक्षरमा लिखित त्यागपत्र सभाको अध्यक्षलाई पेश गरेमा, अथवा-

(ख) दफा २८ ग. मा लेखिएको अयोग्यताको भागी हुन गएमा, अथवा,

(ग) २५ दिनको अबधिसम्म सभाको बैठकहरुमा, सभाको अनुमति बिना अनुपस्थित रहेमा,

तर २५ दिनको अवधिको गणनामा, सभाको स्थगनकार्य यदि लगातार ४ दिनभन्दा बर्ता छ भने, सम्मिलित गरिनेछैन ।

(२) कुनै सदस्य, दफा २८ ग. मा वर्णित अयोग्यताको भागी हुन गएको छ अथवा छैन भन्ने कुनै प्रश्न उठ्यो भने, सो प्रश्न निर्णयको निमित्त श्री ५ महाराजाधिराजमा पेश गरिनेछ र मौसुफको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

२८ च. सभाका सदस्यहरुले पाउने वेतन तथा भत्ता श्री ५ महाराजाधिराजले तोकिबक्सेबमोजिम हुनेछ ।

२८ छ. यदि कुनै व्यक्ति शपथग्रहण गर्नु भन्दा पहिले नै अथवा आफू सदस्यताको निमित्त योग्य छैन अथवा अयोग्य छु भन्ने थाहा पाएर पनि सभाको बैठकमा सदस्यको हैसियतमा बस्दछ अथवा मत दिन्छ भने, सो व्यक्तिलाई सभामा बसेको अथवा मत दिएको प्रत्येक दिनको मोरु १००। का दरले जरिवाना गरिनेछ, जो कि उसँग राज्यलाई देय ऋणको रुपमा असूल गरिनेछ ।

२८ ज. सभामा कुनै स्थान रिक्त भएमा, त्यसको पूर्ति गर्ने अधिकार श्री ५ महाराजाधिराजलाई रहनेछ ।

सभाका पदाकिकारीहरु

२८ झ। श्री ५ महाराजधिराजले तोकिबक्सेको सदस्य अथवा व्यक्तिको सभापतित्वमा, सल्लाहकार सभाले आफ्नो अधिवेशनको प्रथम बैठकमा, दुई जना सदस्यलाई क्रमशः आफ्नो अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष चन्नेछ र पछि पनि जैले जैले अध्यन अथवा उपाध्यक्षको पद रिक्त हुनेछ, कुनै अन्य सदस्यलाई, स्थितिअनुसार अध्यक्ष अथवा उपाध्यक्ष चन्नेछ । अध्यक्ष र उपाध्यक्षको चुनाव सभामा उपस्थित सदस्यहरुको बहुमतले गरिनेछ, तथा सभाका पदेन सदस्यहरु यी पदका चुनावको निमित्त उम्मेदवार खडा पाउनेछैन।

२८ ञ। सल्लाहकार सभाको अध्यष तथा उपाध्यक्षको पद धारण गर्ने सदस्य स्९

१। यदि सल्लाहकार सभाको सदस्य रहँदैन भने, आफ्नो स्थान रिक्त गर्नेछ ।

२। आफ्नो हस्तक्षपमा लिखित श्री ५ महाराजधिराजलाई सम्बोधित पत्रद्वारा पद त्याग गर्न सक्नेछ ।

३। आफ्नो पदबाट सभामा उपस्थित सदस्यहरुको ३ खण्डमा २ खण्डको बहुमतले पास भएको प्रस्तावद्धारा हटाउन सक्नेछ ।

२८ ट। ९१० सभाको अध्यक्षको पद रिक्त भएमा उपाध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको पनि स्थान रिक्त भएमा श्री ५ महाराजधिराजले यस प्रयोजनको निमित्त खटाइबक्सेको सदस्यले, त्यस पदको कर्तव्यको पालना गर्नेछ ।

९२० सभाको कुनै बैठकमा , अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले तथा उपाध्यक्षको पनि अनुपस्थितिमा, कार्यविधिको नियमानुसार सभाले निर्धारित गरेको व्यक्तिले अध्यक्षको रुपमा कार्य गर्नेछ ।

२८। ठ। सभाको अध्यक्षलाई अथवा अध्यक्षको रुपमा कार्य गरिरहेको उपाध्यक्ष अथवा अन्य कुनै व्यक्तिलाई प्रथमतः मत दिने अधिकार रहने छैन, तर मत बराबर बाँडिएको स्थितिमा, आफ्नो निर्णायक मत दिने अधिकार रहनेछ ।

२८ ड। अध्यक्षलाई हटाउनृ प्रस्ताव विचाराधीन भएको समयमा अध्यक्षले, तथा उपाध्यक्षलाइ हटाउने प्रस्ताव विचाराधिन भएको समयमा उपाध्यक्षले सभामा पदासीन हुन पाउनेछैन ।

२८ ढ। अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षले पाउने वेतन र भत्ता श्री ५ महाराजधिराजले तोकिबक्सेबमोजीम हुनेछ ।

सभाको आह्वान र अधिवेशन

२८ ण। ९१० सल्लाहकार सभा प्रत्येक वर्षमा कमसेकम दुइ पटक आह्रन गरिनेछ र एक अधिवेशनको अन्तिम बैठक तथा अर्को अधिवेशनको प्रथम बैठकको बिचमा ६ महीनाको काल व्यतीत हुन पाउनेछैन ।

९२० माथी उपदफा ९१० को अधिन रही श्री ५ महाराजधिराजले समय समयमाः

क० उपयुक्त संझिबक्सेको स्थान र समयमा सभालाई आहवान गर्न सकिबक्सनेछ ।

ख० सभाको अधिवेशन भङ्ग गर्न सकिबक्सनेछ ।

२८ त। श्री महाराजधिराजले, प्रत्येक अधिवेशनको प्रारम्भमा, सभालाई सम्बोधन गरिबक्सनेछ, सभाको आहवानको कारण ज्ञात गराइबक्सनेछ ।

२८ थ। ९१० श्री ५ महाराजधिराजले सभालाई सम्बोधन गर्ने सकिबक्सनेछ र यस प्रयोजनका निमित्त सदस्यहरुको उपस्थिति चाहना सोधिबक्नेछ ।

९२० श्री ५ महाराजधिराजले सभालाई सभाका समक्ष प्रस्तुत विषय अथवा अन्य कुनै विषयको सम्बन्धमा सन्देश पठाउन सकिबक्सनेछ, र सभाले त्यस सन्देशमा लिखित विषयमाथि सुविधा अनुसार यथाशीघ्र विचार गर्नेछ ।

सभाको कार्यसञ्चालन

२८ द। सभाको प्रत्येक सदस्यले आफ्नो आसन ग्रहण गर्नुभन्दा पहिले श्री ५ महाराजधिराज अथवा मौसुफबाट त्यस कामको निमित्त नियुक्ति गरिबक्सेको व्यक्तीको समक्ष पहिले अनुसूचिमा दिइएको बेहोराअनुसार शपथ ग्रहण गर्नेछ ।

२८ ध। ९१० यस ऐनमा अन्यथा लेखिएबाहेक, सभाको बैठकमा सबै प्रश्नहरुको निर्णय अध्यक्ष अथवा अध्यक्षको कार्य गरिरहेको व्यक्तिबाहेक, अरु उपस्थित र मत दिने सदस्यको बहुमद्धारा गरिनेछ ।

९२० सभाको कुनै स्थान रिक्त भएकोले अथवा कुनै अनधिकृत व्यक्तिले सभामा मत दिएको अथवा कुनै अन्य प्रकारले भाग लिएको पछि थाहा पाइनगएकोले सभाको कार्यवाही अमान्य हुनेछैन ।

९३० सभाको बैठकको निमित्त सदस्यहरुको आवश्यक उपस्थिति संख्या २५ हुनेछ ।

९४० सभाको बैठक कालमा सदस्यहरुको संख्या यदि आवश्यक उपस्थिति संख्याभन्दा कम हुन गयो भने, अध्यक्षले अथवा अध्यक्षको कार्य गरिरहेको व्यक्तिले या त आवश्यक उपस्थिति संख्या पूरा नहुन्जेलसम्म सभाको कार्यवाही रोकिदेनेछ, अथवा सभालाई स्थगित नै गरिदिनेछ ।

सदस्यहरुको विशेषाधिकार

२८ ९न० ९१० यस ऐनको तथा सभाको कार्यविधिका नियमहरुको भित्र सभामा वाकस्वतन्त्रता रहनेछ ।

९२० सभामा अथवा सभाको कुनै समितिमा भनेको कुनै कुरा अथवा दिइएको सम्बन्धमा, सभाको कुनै सदस्यको विरुद्ध कुनै न्यायलयमा पनि केही कार्यवाही चल्न सक्तैन । न कुनै व्यक्तिकै विरुद्धमा सभाको अधिकृतद्धारा अथवा सभाको अधीन रही कुनै रिपोर्ट , पत्र, मत तथा कार्यवाहीको प्रकाशन गरेको सम्बन्धमा नै यस प्रकारको कुनै कार्यवाही चल्न सक्नेछ ।

सल्लाहकार सभाको शक्ति

२८ प। सल्लाहकार सभाले, निम्न लिखित कुराहरुबाहेक सरकारको व्यवस्थापक तथा कार्यकारिणी कृत्यहरुसंग सम्बन्धित कुनै विषयमाथि पनि छलफल गर्न सक्नेछ ।

(१० यस्ता कुराहरु जसमाथी छलफल गर्दा नेपाल सरकारको कुनै विदेशी राष्ट्रसँगको मैत्रीपूर्ण सम्बन्धमा खलल गर्न सक्नेछ ।

९२० श्री ५ महाराजधिराज तथा मौसुफको परिवारका सदस्यहरुको व्यक्तिगत आचरणसम्बन्धि कुराहरु ।

९३० यस्ता कुराहरु जसलाई प्रकट गर्दा सार्वजनिक अहित हुनजाने, सम्भावना हुन्छ । जस्तै कि सैन्यदलको खटन तथा गतिविधि ।

९४० कुनै मन्त्री अथवा सम्पूर्ण मन्त्रिमण्डलमाथि अविश्वासको प्रस्ताव।

२८ फ। सल्लाहकार सभामा छलफल नगराई तथा मत नलिई, कुर्न पनि कानून श्री ५ महाराजधिराजको स्वीकृतीको निमित्त मौसुफमा पेश गर्न सकिनेछैन ।

२८ ब। सल्लाहकार सभाको कुनै सदस्यले पनि, दफा २८ घ मा लेखिएका कुराहरुबाहेक, सरकारको व्यवस्थापक तथा कार्यकारिणी कृत्यहरुसँग सम्बन्धित कुनै अरु विषयको बारेमा पनि प्रश्न सोध्न पाउनेछ।

२८ भ। सभाको कुनै सदस्यले पनि अध्यक्षको अनुज्ञा लिई तथा सभाको कार्यविधिको नियमानुसार चली सभाका विचारार्थ, कुर्न बीलमा प्रस्ताव प्रस्तुत गर्न सक्नेछ ।

२८ म। श्री ५ महाराजधिराजले आफ्नो विवेकले, सभाद्धारा पास गरिएको कुनै बील प्रस्तावलाई आफ्नो अनुमती दिन अस्वीकार गर्न सकिबक्सनेछ । अथवा आफूले उचित सम्झिबक्सेको हेरफेर तथा संशोधनसहित सभाको पुनः विचारार्थ फर्काइदिन सकिबक्सनेछ ।

२८ य। सभाले यदि कुनै सरकारी बील या प्रस्तावलाई अस्वीकार गर्दछ अथवा श्री ५ महाराजधिराजले सो बील, प्रस्ताव हेरफेर तथा संशोधनलाई स्वीकार गर्दैन र यदि श्री ५ महाराजधिराजले सो बील, प्रस्ताव हेरफेर तथा संशोधनलाई पास गर्नु सार्वजनिक हितको दृष्टिले उचित सम्झिबक्सिन्छ भने, मौसुफले सो बील प्रस्ताव हेरफेर तथ संशोधनलाई, सभाले पास गरेको प्रमावणीत गर्न सकिबक्सनेछ ।

२८ ग। श्री ५ महाराजधिराजले यस ऐनको दफाहरुको अधीन रही, सभाको कार्यविधि तथ कार्यसञ्चालनको समबन्धमा नियमहरु बनाउन सकिबक्सनेछ ।

४। प्रधान ऐनको दफा २८ रद्द गरिनेछ र त्यसको ठाँउमा निम्न लिखित दफा २८ राखिनेछ ।

२८। वार्षिक आर्थिक विवरण वा बजेट सल्लाहकार सभाको समक्ष राखिनेछ र सभालाई सो आर्थिक विवरण वा बजेटमाथी छलफल गर्न अथवा मत दिने अधिकार रहनेछ ।

परन्तु, श्री ५ महाराजधिराजको व्यक्तिगत कोष अथवा त्यससँग सम्बन्धित विषयहरुमाथि सभाले छलफल गर्न सक्नेछैन ।

र, दफा २८ म तथा य।भ का नियमहरु, यस दफाका अधिन कुराहरुमाथि पनि लागु हुनेछन् ।

५। अन्तरीम विधानको दफा २९ को उपदफा ९२० क रद्द गरिई त्यसको ठाँउमा निम्नलिखित उपदफा २क। राखिनेछ ।

सल्लाहकार सभाको अर्को अधिवेशन सुरु भएको तीन महीना पुगेपछि खारेज हुनेछ ।

अनूसूची १

१. मन्त्री, राज्यमन्त्री तथा उप-मन्त्रीको निमित्त पदको शपथको बेहोरा

म .... ईश्वरको नाउँमा शपथ लिन्छु कि म श्री ५ महाराजाधिराज,

सत्यनिष्ठाले प्रतिज्ञान गर्दछु

मौसूफको उत्तराधिकारीहरु, तथा कानूनद्धारा स्थापित अन्तरिम विधानप्रति श्रद्धा र निष्ठा राख्नेछु र नेपालको मन्त्री, राज्यमन्त्री, उपमन्त्रीको रुपमा आफ्नो कर्तव्यको पालन श्रद्धापूर्वक तथा अन्तःकरणले गर्नेछु र भएया पक्षपात, अनुराग या द्वेष नराखी , म सब प्रकारका व्यक्तिहरुप्रति विधान र कानूनको अनुसार न्याय गर्नेछु ।

२. मन्त्री, राज्यमन्त्री र उपमन्त्रीको निमित्त गोपनियताको शपथको बेहोरा

म ....ईश्वरको नाउँमा शपथ लिन्छु कि कुनै पनि यस्तो कुरा जो

सत्यनिष्ठाले प्रतिज्ञान गर्दछु

कि, -मन्त्री । राज्यमन्त्री । उपमन्त्री । को रुपमा विचारार्थ मकहाँ ल्याइन्छ अथवा मलाई ज्ञात हुन्छ, आफ्नो कर्तव्यको उचित पालन गर्दा आवश्यक परेबाहेक, अन्य कुनै अवस्थामा कसैलाई पनि कुनै कुरा पनि प्रत्यक्ष अथवा अप्रत्यक्ष रुपले सूचित अथवा प्रकट गर्दिन ।

३. सल्लाहकार सभाको सदस्यको निमित्त शपथको बेहोरा

सल्लाहकार सभाको सदस्य मनोनीत भएको म ईश्वरको नाउँमा शपथ लिन्छु

सत्यनिष्ठाले प्रतिज्ञान गर्दछु

कि म श्री ५ महाराजाधिराज र मौसूफको उत्तराधिकारीहरु प्रति तथा कानूनद्धारा स्थापित अन्तरिम विधानप्रति श्रद्धा र निष्ठा राख्नेछु र आफूले ग्रहण गर्न लागेको पदको कर्तव्यहरुको पालन श्रद्धापूर्वक गर्नेछु ।

(नेपाल गजेट २०११।७।३०)

अनूसूची १

१.	मन्त्री, राज्यमन्त्री तथा उप-मन्त्रीको निमित्त पदको शपथको बेहोरा

म ....ईश्वरको नाउँमा शपथ लिन्छु कि म श्री ५ महाराजाधिराज,

सत्यनिष्ठाले प्रतिज्ञान गर्दछु

मौसूफको उत्तराधिकारीहरु, तथा कानूनद्धारा स्थापित अन्तरिम विधानप्रति श्रद्धा र निष्ठा राख्नेछु र नेपालको मन्त्री, राज्यमन्त्री, उपमन्त्रीको रुपमा आफ्नो कर्तव्यको पालन श्रद्धापूर्वक तथा अन्तःकरणले गर्नेछु र भए या पक्षपात, अनुराग या द्धेष नराखी , म सब प्रकारका व्यक्तिहरुप्रति विधान र कानूनको अनुसार न्याय गर्नेछु ।

२.	मन्त्री, राज्यमन्त्री र उपमन्त्रीको निमित्त गोपनियताको शपथको बेहोरा

म ....ईश्वरको नाउँमा शपथ लिन्छु कि कुनै पनि यस्तो कुरा जो
सत्यनिष्ठाले प्रतिज्ञान गर्दछु
कि, -मन्त्री । राज्यमन्त्री । उपमन्त्री । को रुपमा विचारार्थ मकहाँ ल्याइन्छ अथवा मलाई ज्ञात हुन्छ, आफ्नो कर्तव्यको उचित पालन गर्दा आवश्यक परेबाहेक, अन्य कुनै अवस्थामा कसैलाई पनि कुनै कुरा पनि प्रत्यक्ष अथवा अप्रत्यक्ष रुपले सूचित अथवा प्रकट गर्दिन ।

३.	सल्लाहकार सभाको सदस्यको निमित्त शपथको बेहोरा

सल्लाहकार सभाको सदस्य मनोनीत भएको म ईश्वरको नाउँमा शपथ लिन्छु
सत्यनिष्ठाले प्रतिज्ञान गर्दछु

ईश्वरको नाउँमा शपथ लिन्छु

सत्यनिष्ठाले प्रतिज्ञान गर्दछु

कि म श्री ५ महाराजाधिराज र मौसूफको उत्तराधिकारीहरुको तथा कानूनद्धारा स्थापित अन्तरीम विधानप्रति श्रद्धा र निष्ठा राख्नेछु र आफूले ग्रहण गर्न लागेको पदको कर्तब्यहरुको पालना श्रद्धापूर्वक गर्नेछु ।

(नेपाल गजेट २००९।३।१७)

नेपालको अन्तरीम शासन विधान (तेस्रो संसोधन) २०१०

नेपाल अन्तरीम शासन विधान २००७ को मनसाय र त्यसमा लेखिएका कुराहरुको परिणाम स्पष्ट गर्नलाई र तल लेखिएका केही अन्य तात्पर्यका लागी सो ऐनमा अरु पनि संशोधन गर्नुपर्ने आवश्यक भएको हुनाले श्री ५ महाराजधिराजबाट मौसूफको राजकीय शक्ति तथा विशेषाधिकारको प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको कानून बनाई जारी गरिबक्सेको छः-

१. (१) यो ऐन- नेपाल अन्तरीम शासन विधान (तेस्रो संशोधन) २०१० भनिनेछ ।

(२) नेपाल अन्तरीम शासन विधान २००७ लागू भएकै मितिदेखि यो ऐन लागू भएको मानिनेछ ।

२. व्याख्याः- नेपाल अन्तरीम शासन विधान २००७ (जसलाई तल ऐन भनिनेछ) को दफा १ पछि निम्न लिखित दफा थपिनेछ ।

"१ क. यस ऐनको व्याख्यामा नेपाल कानून व्याख्यासम्बन्धी ऐन प्रयोग गरिनेछः-"

३. मूल ऐनको दफा २ खारिज गरिनेछ तथा त्यसका ठाँउमा निम्नलिखित दफा राखिनेछ :-

"२. (१) यस परिच्छेदमा लेखिएका कुराहरु लागू हुनेबारे- यस परिच्छेदका कुराहरुलाई नेपालको कुनै अदालतद्धारा लागू गरिनेछैन तथा यो ऐन चालु हुन अगावै वा चालु भएपछि बनेको कुनै नेपाल कानून वा सो कानूनअन्तरगत बनेको नियम वा आदेश यस परिच्छेदका कुराहरुसँग केवल बाझिन्छ भन्दैमा अमान्य ठहरिदैन ।

(२) यस परिच्छेदका कुराहरुमा उल्लेख गरिएका सिद्धान्तहरुलाई उपदफा (१) मा लेखिएका कुराको अधिनमा रही सरकारले मुलुकको शासनमा मूलभूत सिद्धान्त भनी मान्नेछ । प्रचलित नेपाल कानूनलाई सकभर चाँडै र अबउप्रान्त बनाइने कानूनसमेत यी सिद्धान्तमा ढाल्ने सरकारको कर्तव्य हुनेछ ।"

४. मुल ऐनको दफा ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५, १६, १७, १८ र १९ मा 'राज्य' भन्ने लवजका सट्टा 'सरकार' भन्ने लवज राखिनेछ ।

५. मूल ऐनको दफा १६ खारेज गरिनेछ तथा त्यसका ठाँउमा निम्नलिखित दफा राखिनेछ :-

"१६ कानूनको मूल सिद्धान्त :-

(१) कुनै कर कानूनको अख्तियारविना लगाईने वा असुल गरिनेछैन

(२) प्रचलित कानूनका अधिनमा रही सबै नागरिकहरुलाई :-

(क) वाक र प्रकाशन स्वतन्त्रताको

(ख) शान्तिपूर्वक र बिनाहतियार सम्मेलन सभा गर्ने ।

(ग) संस्था तथा संघ खडा गर्ने ।

(घ) नेपाल राज्यभर विना रोकटोम घुमफिर गर्ने ।

(ङ) नेपालको जुनसुकै भागमा पनि निवास गर्ने र घरजम गर्ने ।

(च) सम्पति आर्जर गर्ने, भोग गर्ने , बेचबिखन गर्ने ।

(छ) कुनै पेशा , रोजगार , उद्योग वा व्यापार गर्ने ।

अधिकार हुनेछ ।

६. मूल ऐनको दफा २१ को :-

(क) उपदफा (१) खारिज गरी तयसका ठाँउमा निम्नलिखित उपदफा राखिनेछ :-

"(१) श्री ५ महाराजाधिराजमा रहेको राज्यको कार्यकारिणी अधिकारबमोजिमको काम मौसूफका मातहतका अन्य कर्मचारीद्धारा गर्न सकिबक्सनेछ ।

तर श्री ५ महाराजधिराजका मातहतका अधिकारी वर्गलाई अख्तियार एवं कार्यभार प्रदान गर्ने कुनै नेपाल कानूनको मान्यता तथा गतिशीलतामा यस दफामा लेखीएका कुनै कुराले बाधा पुऱ्याएको अर्थ लगाइनेछैन ।"

(ख) उपदफा (२) मा रहेको उक्त पद सम्बन्धि काम कुराको संचालन ऐन बमोजिम नियमित हुनेछ भन्ने लवज झिकिनेछैन ।

नेपाल कानून आयोग

७. (१) मुल ऐनको दफा २२ को उपदफा (१) खारिज गरिनेछ तथा त्यसका ठाँउमा निम्नलिखित उपदफा राखिनेछ :-

"(१) नेपालको जुनसुकै अदालत वा सेना न्यायलयले जुनसुकै अपराधको दोषी ठहराएको जुनसुकै ब्यक्तिलाई दण्ड सजाय माफी गर्ने , विलम्ब गर्ने, घटाउने बदल्न वा मूलतबी राख्ने अख्तियार सरकारलाई हुनेछ ।"

(२) मुल ऐनको दफा २२ को उपदफा (२) मा रहेको दफा (१) को उपदफा (क) भन्ने लवज झिकी तयसको सट्टामा 'उपदफा (१)' भन्ने लवज राखिनेछ ।

८. मुल ऐनको दफा २४ खारिज गरिनेछ तथा त्यस ठाँउमा निम्नलिखित दफा राखिनेछ :-

"२४ (१) प्रधानमन्त्रीको नियुक्ति श्री ५ महाराजधिराजबाट गरिबक्सिनेछ तथा अन्य मन्त्रीहरुको नियुक्ति श्री ५ महाराजधिराजबाट मन्त्रीको सल्लाह लिएर गरिबक्सिनेछ ।

(२) मन्त्रीहरु श्री ५ महाराजधिराजका इच्छाअनुसार आफ्ना पदमा बहाल रहनेछन् ।

(३) श्री ५ महाराजधिराजमा दिएको सल्लाहका लागी मन्त्रीमण्डल सामूहिकरुपमा मौसूफ प्रति एत्तरदायी हुनेछ ।

९. मूल ऐनको २५, २७, ३३ र ३८ मा 'श्री ५ महाराजधिराज' भन्ने लवजका सट्टा 'सरकार' भन्ने लवज राखिनेछ ।

१०. मूल ऐनको दफा २९ खारेज गरिनेछ तथा त्यसका ठाँउमा निम्नलिखित दफा राखिनेछ ।

"२९. श्री ५ महाराजधिराजको कानून बनाउने अधिकार बारेः- जुनसुकै नेपाल कानूनमा जुनसुकै भए तापनि वा जुनसुकै अदालतको जुनसुकै फैसलामा जुनसुकै कुरा भए तापनि नेपालको शान्ति व्यबस्था तथा राम्रो शासनका लागी श्री ५ महाराजाधिराजलाई कानून बनाउने राजकीय एवं संम्पूर्ण अधिकार प्राप्त रहनेछ भन्ने कुराको शंका निवारणका लागी यसद्धारा घोषणा तथा पुष्ट्याँई गरिन्छ । "

११. मूल ऐनको दफा २९ भनी निम्नलिखित नयाँ दफा थपिनेछ :-

"२९ क. मन्त्रिमण्डलद्धारा प्रारम्भ गरिएका व्यबस्थापनहरुः- (१) नेपालको शान्ति, व्यबस्था तथा राम्रो शासनका लागी कानून बनाउँदा मन्त्रिमण्डलका सल्लाहअनुसार श्री ५ महाराजाधिराजबाट यस दफामा लेखिएबमोजिम गर्न सकिबक्सिनेछ ।

(२) श्री ५ महाराजधिराजका विचारार्थ विधेयक (विल) पेश गर्नु मन्त्रिमण्डलका लागी कानूर्ना हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) अन्तरगत पेश गरिएको कुनै विधेयकलाई श्री ५ महाराजधिराजबाट अनुमति दिन सकिबक्सिनेछ वा अनुमति दिन अस्वीकार गर्न सकिबक्सनेछ वा त्यस विधेयक वा त्यसका कुनै उल्लिखित कुराउपर तथा विशेषतः मौसूफद्धारा सिफारिस भएको कुनै संशोधन ल्याउने वाञ्छनीयताउपर मन्त्रिमण्डलको विचारार्थ संदेशसाथ मौसूफबाट फर्काइदिन सकिबक्सिनेछ । मन्त्रिमण्डलले पनि सोहीबमोजिम विधेयकउपर पुनर्विचार गर्नेछ ।

(४) यस किसिमको पेश गरिएको कुनै विधेयकलाई श्री ५ महाराजाधिराजबाट अनुमति बक्सेपछि सो विधेयक कानून हुनेछ तथा सोहीबमोजिम लागू हुनेछ ।

(५) परिच्छेद ४ मा लेखिएका कुराहरुका अधिनमा रही यो दफा लागू हुनेछ ।

तर सल्लाहकार सभाद्धारा विचार नगरिएको तथा स्वीकृत नभएको विधेयक श्री ५ महाराजाधिराजको विचारार्थ पेश गर्नु मन्त्रिमण्डलका लागी कानूनी हुनेछ :-

(i) यदि परिच्छेद ४ मा लेखिएबमोजिमको सल्लाहकार सभाको गठन भएको छैन भने वा ।

(ii) यदि परिच्छेद ४ लेखिएबमोजिम गठन भएको सल्लाहकार सभाको अधिवेशन चालु छैन र मन्त्रि-मण्डलका विचारमा विधेयकमा प्रस्तावित किसिमको कानून तुरुन्त बनाउनु सार्वजनिक हितका दृष्टिले जरुरी छ भने ।"

१२. (१) मूल ऐनको दफा ३०, ३१, ३२ र ४५ झिकिनेछन् ।

(२) दफा ३० को रुपमा निम्नलिखित दफा राखिनेछ :-

"३०. (१) एक प्रधान न्यायालय रहनेछ ।

(२) प्रधान न्यायालयको गठन, अधिकार तथा कार्य, कानूनबमोजिम तोकिनेछ ।"

१३. नेपाल अन्तरीम शासन विधान (दोस्रो संशोधन) २००९ द्वारा थपिएको मूल ऐनको परिच्छेद १ (क) लाई परिच्छेद ४ र त्यसमा परेका दफाहरुलाई सोहीबमोजिम सिलसिला नम्बर राखी मिलाइनेछन् ।

१४. जुनसुकै अदालतको जुनसुकै फैसला आदेश वा डिग्री भए पनि यस ऐनको अनुसूचिमा उल्लिखित कुनै नेपाल कानून अमान्य हुने वा कहिल्यै अमान्य भएको पनि मानिनेछैन् ।

१५. यस ऐन तथा नेपाल अन्तरीम शासन विधान (दोस्रो संशाधन) २००९ द्वारा थपिएको वा संशोधित मुल ऐनका दफाहरुको क्रमानुगत संख्या फेरी मिलाइनेछ । यस प्रकार रुपान्तर भएको ऐन नेपाल गजेटमा फेरी प्रकाश गरिनेछ र आइन्दा त्यसलाई नेपाल अन्तरीम शासन विधान भनिनेछ ।

अनुसूची

१. नेपाल सार्वजनिक सुरक्षा ऐन, २००७

२. काठमाडौं उपत्याकान्चल कमिश्वर मैजिष्ट्रेटको सवाल , २०१०

नेपाल कानून आयोग

नेपाल अन्तरिम शासन विधान (चौथो संशोधन) २०१५

स्वस्ति गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत ओजस्वी राजन्य प्रोज्जवल नेपालतारा अति ओजस्वी त्रिभुवनप्रजातन्त्र श्रीपद ॐ रामपट्ट अतुलज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखादक्षिणबाहु महाधिपति फिल्डमार्शल र सर्वोच्च कम्याण्डर इन चीफ श्रीमन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराजमहेन्द्रवीरविक्रम जङ्गबहादुर शमशेर जङ्गदेवानाम् सदा समर्विजयिनाम् ।

२०१५ सालको ऐन नं. ६

नेपाल अन्तरिमशासनविधानलाई संशोधन गर्ने ऐन

नेपाल अन्तरिम शासन विधान (यसपछि मूल ऐन भनिएको) लाई संशोधन गर्न आवश्यक परेकोले श्री ५ महाराजधिराजबाट यो ऐन बनाई जारी गरिबक्सेको छ ।

१. संक्षिप्त नाम :- यस ऐनको नाम नेपाल अन्तरिमशासन विधान (चौथो संशोधन) २०१५ रहेकोछ ।

२. मूल ऐनको प्रस्तावनामा संशोधन:- मूल ऐनको प्रस्तावनाको पहिलो, दोस्रो, तेस्रो र चौथो पैरको सट्टा निम्नलिखित शब्दहरु राखिएको छ ।

नेपालको निमित्त एक संविधान पनि प्रारम्भ नभएसम्म राज्यको शासन कुनै निश्चित विधान, नियम र सिद्धान्त बमोजिम गर्नु पर्ने आवश्यक भएकोले ।

३. मूल ऐनको दफा २४ मा संशोधन:- मूल ऐनको दफा २४ को उपदफा (१) मा रहेको प्रधानमन्त्रि "शब्दहरु पछि" वा श्री ५ महाराजाधिराजबाट मननीत गरिबक्सेको मन्त्रि शब्दहरु थपिएकोछ ।

४. मूल ऐनको दफा २५ मा संशोधनः- मूल ऐनको दफा २५ को उपदफा (१) पछि निम्नलिखित प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थपिदिएकोछ :-

तर प्रधानमन्त्रि नियुक्त नभएकोमा सबै मन्त्रिहरुका लागि नियुक्ति मौसूफका निजीतजबीज बमोजिम हुनेछ ।

५. मूल ऐनको दफा २६ मा संशोधनः- मूल ऐनको दफा २६ को उपदफा (१) को सट्टा निम्नलिखित उपदफा (१) राखिएको छ ।

(१) नेपाल राज्यको कार्यकारिणी काम श्री ५ को सरकारको नाममा रहनेछ ।

६. मूल ऐनको दफा २७ मा संशोधनः- (१) मूल ऐनको दफा २७ मा रहेको प्रधानमन्त्री शब्दहरु पछि वा प्रधानमन्त्रि नियुक्त नभएकोमा सो कामको निमित्त श्री ५ महाराजधिराजबाट मनोनीत गरिबक्सेका मन्त्रि शब्दहरु थपिएकोछ ।

(२) मूल ऐनको दफा २७ को खण्ड (ख) को अन्तमा “र” शब्द थपिएको छ ।

७. मूल ऐनको दफा ३३ संशोधनः- मूल ऐनको दफा ३३ को उपदफा २ मा रहेको संविधान सभाको गठन भएपछि शब्दहरुको सट्टा संविधान बनी प्रारम्भ भएपछि शब्दहरु राखिएको छ ।

८. मूल ऐनको दफा ५८ मा संशोधनः- मूल ऐनको ५८ दफा पछि निम्नलिखित दफा ५८ (क) थपिएकोछ -

(क) शंका निवारणको लागि सपष्ट गरिन्छ कि सल्लाहकार सभाले निर्णय गरेको कुनै कुराले मन्त्रि मण्डललाई विघटन गर्न वा कुनै मन्त्रि वा मन्त्रिमंडलले राजीनामा दिन कर लगाएको मानिनेछैन तर सल्लाहकार सभाको बहुमतको निर्णयको उचित कदर श्री ५ को सरकारले गर्नेछ ।

९. मूल ऐनको दफा ६८ मा संशोधनः- मूल ऐनको दफा ६८ मा रहेको नेपालको निमित्त एक विधान बनाउने विधान परिषद्को शब्दहरुको सट्टा नेपालको निमित्त संसदहरुको शब्दहरु राखिएको छ ।

१०. रुपान्तरः- मूल ऐन र अन्य नेपाल कानूनमा विषय वा प्रसंगबाट अर्को अर्थ नलागेमा सरकार वा नेपाल सरकार भन्ने शब्दहरु उल्लेख भएका ठाउँमा सो शब्दहरुको सट्टा श्री ५ को सरकार भन्ने शब्दहरु रहेको सम्झनु पर्छ ।

लालमोहर सदर मिति २०१५।२।२५ मा

नेपाल कानून आयोग

नेपाल अन्तरिम शासन विधान (पाँचौ संशोधन) २०१५

स्वस्ति गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत ओजस्वी राजन्य प्रोज्जवल नेपालतारा अति ओजस्वी त्रिभुवनप्रजातन्त्रश्रीपद ॐ रामपट्ट अतुलज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखादक्षिणबाहु महाधिपति फिल्डमार्शल र सर्वोच्च कम्याण्डर इन चीफ श्रीमन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराज महेन्द्रवीरविक्रम जङ्गबहादुर शाहबहादुर शमशेर जङ्गदेवानाम् सदा समर्विजयिनाम् ।

२०१५ सालको ऐन नं. १३

नेपाल अन्तरिमशासन विधानलाई संशोधन गर्ने ऐन

नेपाल अन्तरिम शासन विधान (यसपछि मूल ऐन भनिएको) लाई संशोधन गर्न आवश्यक परेकोले श्री ५ महाराजाधिराजबाट मन्त्रिपरिषदको सल्लाह अनुसार यो ऐन बनाई जारी गरिबक्सेको छ ।

१. संक्षिप्त नामः- यस ऐनको नाम नेपाल अन्तरिम शासन विधान (पाँचौ संशोधन), २०१५ रहेकोछ ।

२. रुपान्तरः- मूल ऐनको दफा २४, दफा २५, दफा २७, दफा ३१, दफा ६३, दफा ५३, दफा ५८ (क), दफा ७१ र दफा ७२ मा मन्त्रिमण्डल भन्ने शब्दहरु उल्लेख भएका ठाउँमा सो शब्दको सट्टा मन्त्रिपरिषद् भन्ने शब्दहरु राखिएको छ ।

३. मूल ऐनको दफा ४१ मा संशोधनः- मूल ऐनको दफा ४१ को सट्टा निम्नलिखित दफा ४१ राखिएकोछः-

> ४१. अध्यक्ष तथा उपाध्यक्षको चुनाव :- श्री ५ महाराजाधिराजले तोकिबक्सेको सदस्य अथवा व्यक्तिको सभापतित्वमा सल्लाहकार सभाले दुईजना सदस्यलाई क्रमशः आफ्नो अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष चुन्नेछ र पछि पनि जैले जैले, अध्यक्ष अथवा उपाध्यक्षको पद रिक्त हुनेछ । कुनै अन्य सदस्यलाई, स्थितिअनुसार अध्यक्ष अथवा उपाध्यक्ष चुन्नेछ । अध्यक्ष र उपाध्यक्षको चुनाव सभामा, उपस्थित सदस्यहरुको

नेपाल कानून आयोग

बहुमतले गरिन्छ, तथा सभाका पदेन सदस्यहरु यी पदका चुनावको निमित्त उम्मेदवार खडा हुन पाउने छैनन् ।

४. मूल ऐनको दफा ६४ मा संशोधन :- मूल ऐनको दफा ६४ को सट्टा निम्नलिखित दफा ६४ राखिएको छ :-

६४. लोक सेवा आयोगः- नेपालको निमित्त एक लोक सेवा आयोग (पब्लिक सर्भिस कमिशन) रहनेछ। त्यसमा एक सभापति र श्री ५ महाराजाधिराजबाट तोकि बक्से जति सदस्य रहनेछन् ।

५. रुपान्तरः- मूल ऐनको दफा ६५, दफा ६६ र दफा ६७ मा "पब्लिक सर्भिस कमिशन" भन्ने शब्दहरु उल्लेख भएका ठाउँमा सो शब्दहरुको सट्टा "लोक सेवा आयोग" भन्ने शब्दहरु राखिएकोछ ।

६. मूल ऐनको दफा ६९ मा संशोधनः- मूल ऐनको दफा ६९ को सट्टा निम्नलिखित दफा राखिएकोछः-

६९. आयोग (कमिशन):- (१) निर्वाचनको निमित्त मताधिकारहरुको नामावली तयार गर्ने कामको रेखदेख, नियन्त्रण र निर्देश गर्ने र निर्वाचन गराउने र निर्वाचन सम्बन्धी शंका र मुद्दा हेरी निर्णय गर्नको निमित्त निर्वाचन अदालत नियुक्त गर्ने समेत अधिकार दिइ एक आयोग खडा गरिनेछ, जसलाई यस ऐनमा निर्वाचन आयोग भनिएकोछ ।

(२) निर्वाचन आयोगमा एक प्रधान निर्वाचन कमिश्नर र श्री ५ महाराजाधिराजबाट मन्त्रिपरिषद्का सल्लाह अनुसार समय समयमा तोकिबक्से बमोजिमका अरु निर्वाचन कमिश्नरहरु रहनेछन् । प्रधान निर्वाचन कमिश्नर र अरु निर्वाचन कमिश्नरहरु श्री ५ महाराजाधिराजबाट मन्त्रिपरिषद्को सल्लाह अनुसार नियुक्त गरिबक्सनेछ ।

(३) निर्वाचन कमिश्नरहरुको पदको अवधि र सेवाका अरु शर्तहरु श्री ५ महाराजधिराजबाट नियमद्वारा तोकि बक्से बमोजिम हुनेछन् ।

तर प्रधान निर्वाचन कमिश्नर र अरु निर्वाचन कमिश्नरहरु सर्वोच्च अदालतका न्यायधिश जुन अवस्थामा र जुन रीतले खारेज हुन्छन् सोही बमोजिम

बाहेक खारेज हुने छैनन् । नियुक्त भएपछि निजहरुलाई मर्का पर्ने गरी निजहरुको सेवाका शर्तहरुमा हेरफेर गरिने छैन ।

लालमोहर सदर मिति २०१५।२।१९

नेपाल कानून आयोग

नेपाल अन्तरिम शासन विधान (छैठौँ संशोधन) २०१६

स्वस्ति गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत ओजस्वी राजन्य प्रोज्जवल नेपालतारा अति ओजस्वी त्रिभुवनप्रजातन्त्र श्रीपद ॐ रामपट्ट अतुलज्योतिर्मय त्रिशक्ति पट्ट अतिप्रबल गोरखादक्षिणबाहु महाधिपति फिल्डमार्शल र सर्वोच्च कम्याण्डर इनचीफ श्रीमन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराज महेन्द्र वीर विक्रम जङ्गबहादुर शाहबहादुर शमशेर जङ्गदेवानाम् सदासमर विजयिनाम् ।

२०१६ सालको ऐन नं. ७

नेपालको अन्तरिम शासन विधानलाई संशोधन गर्न बनेको ऐन

नेपाल अन्तरीम शासन विधान (यसपछि मूल ऐन भनिएको) लाई संशोधन गर्न आवश्यक परेकोले श्री ५ महाराजाधिराजबाट मन्त्रि-मण्डलका सल्लाह अनुसार यो ऐन बनाई जारी गरिबक्सेकोछ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः- (१) यस ऐनको नाम नेपाल अन्तरीम शासन (छैठौं संशोधन) विधान, २०१६ रहेकोछ ।

(२) यो ऐन २०१६ साल जेष्ठ १३ गते देखि प्रारम्भ भएको मानिनेछ ।

२. मूल ऐनमा रुपान्तरः- मूल ऐनमा “मन्त्रि परिषद्” शब्दहरु उल्लेख भएका ठाउँहरुमा सो शब्दहरुको सट्टा “मन्त्रि-मण्डल” शब्दहरु राखिएकोछ ।

इति सम्बत् २०१६ साल असाढ गते रोज शुभम्-

लालमोहर सदर मिति २०१६।३।१४।१ मा (नेपाल गजेट २०१६।३।१५)